

**ԸՆՏԱՆԻՔԻ ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ
ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՄԻԳՐԱՆՏՆԵՐԻ ՇՐՋԱՆՈՒՄ**

Միհրան Գալստյան

Պատմական գիտությունների դոկտոր
ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ
ՀՀ, Երևան, Չարենցի 15
Էլ. հասցե՝ akoong@yahoo.com
Հոդվածը ներկայացվել է 17.02.2020, գրախոսվել է 17.01.2020, ընդունվել է
տպագրության 30.04.2020

Ներածություն

Արդի շրջանում Հայաստանից տեղի ունեցող ակտիվ միգրացիոն գործընթացներն իրենց ազդեցությունն են թողնում ընտանիքի կառուցվածքի և ներընտանեկան հարաբերությունների վրա: Հայաստանից տարեկան 60 հազար մարդ¹ աշխատանքի նպատակով մեկնում է արտերկիր, իսկ ընտանիքը մնում է տեղում, որի հետևանքով հանրապետությունում լայն տարածում է ստացել «հեռավորության վրա ձևավորված» ընտանեկան հարաբերությունների մոդելը: Աշխատանքային միգրացիայի պատճառով ընտանիքների երկատու մասնաճյուղ է բերում մի շարք լուրջ հիմնախնդիրներ, որոնց ուսումնասիրությունն ունի կարևոր գործնական նշանակություն: Մասնավորապես, անհրաժեշտ է պարզել, թե աշխատանքային միգրանտների շրջանում ինչ առանձնահատկություններ ունեն ընտանիքի ձևավորման կենսափուլերը, և դրանք ինչ ազդեցություն են թողնում ընտանիքի կայունության վրա: Այդ խնդրի բացահայտման նպատակով որպես հետազոտության օբյեկտ ընտրվել և համեմատվել են միգրանտ ունեցող և միգրանտ չունեցող ընտանիքները, որոնց շրջանում իրականացվել են էթնոսոցիոլոգիական հարցումներ²: Հետազոտության արդյունքների պարզաբանման համար մեթոդաբանական հիմք են ընդունվել կառուցվածքա-

¹ Միգրացիան և զարգացումը. Հայաստանում առկա իրավիճակի ուսումնասիրության 2009, 2, http://employment.am/up/attach/attach_arm10.pdf (03.11.2017):

² Էթնոսոցիոլոգիական հարցումներն իրականացվել են է 2016-2017 թթ. Երևան քաղաքում և Շիրակի, Լոռու, Գեղարքունիքի, Սյունիքի, Արմավիրի, Արագածոտնի մարզերի վեց քաղաքային և քսան գյուղական բնակավայրերի 384 ընտանիքներում: Վերջին հինգ տարվա կտրվածքով (2013-2017 թթ.) այդ ընտանիքներից 126-ն (32.8%) ունեին աշխատանքային միգրանտներ: Այդ ընտանիքների 69,8%-ից արտագնա աշխատանքի էր մեկնել մեկ, 25.4%-ից՝ երկու, 4 %-ից՝ երեք, իսկ 0.8%-ից՝ չորս միգրանտ:

յին-գործառնական և կոնֆլիկտայնության տեսությունները, որոնք անդրադարձել են ընտանիքի գործառույթներում տեղ գտած փոփոխություններին, նրա անդամներից յուրաքանչյուրի ձեռք բերած նյութական միջոցներին և, դրանցով պայմանավորված, իշխանության ծավալների բաշխման, հետաքրքրությունների, շահերի բախումներին³:

Ընտանիքի ձևավորման առանձնահատկությունները աշխատանքային միգրանտների շրջանում

Ընտանիքն ունի իր ձևավորման կենսափուլերը, որը ներառում է նրա առաջացումից մինչև գոյության դադարեցում տևող սոցիալական և ազգագրական վիճակների հաջորդականությունը՝ ամուսնությունը, երեխայի կամ երեխաների ծնունդը, ամուսնալուծությունը կամ ամուսնության դադարեցումը: Իր գոյության ընթացքում յուրաքանչյուր ընտանիք անցնում է կենսական մի քանի որակական փուլ, որ անվանում են կենսական շրջափուլի աստիճաններ կամ ընտանիքի պատմություն⁴: Զարգացման կենսափուլերի վերաբերյալ գոյություն ունեն տարբեր դասակարգումներ, որտեղ հաշվի են առնվում ներընտանեկան հարաբերությունների ամբողջությունը և գործառնության տարբեր փուլերում դրա նշանակությունը⁵.

1. սիրահետություն կամ մինչամուսնական շրջան,
2. ամուսնություն,
3. երեխաների ծնունդ,
4. ամուսնության հասունության փուլ,
5. երեխաների հեռացում ծնողներից,
6. թռչակի տարիք և ծերություն:

Էթնոսոցիոլոգիական հարցումներից պարզվում է, որ վերը նշված կենսական փուլերից յուրաքանչյուրն իր տևողությամբ, բովանդակությամբ և հագեցվածությամբ տարբերվում է աշխատանքային միգրանտ ունեցող և չունեցող ընտանիքներում: Այդ առումով անդրադառնանք չամուսնացած աշխատանքային միգրանտների մինչամուսնական վարքագծին՝ ամուսնանալուն և ընտանիք կազմելուն նախորդող փուլին, որը զույգերի փոխադարձ «հետազոտման» երկարատև գործընթաց է: Սովորաբար այդ փուլն ուղեկցվում է հարսնացուի ընտրությամբ, զույգերի ծանոթությամբ, հանդիպումներով, փոխադարձ սիրահետումներով, խնամախոսությամբ և նշանադրությամբ: Մինչամուսնական փուլի կտրուկ նվազեցումը կամ անհարկի ուշացումը հետագայում ներառում է կայուն ընտանիք ձևավորելու ռիսկեր: Հետազոտության արդյունքներով որոշ աշխատանքային

³ Гурко 2016, 81-92.

⁴ Կրավչենկո 2004, 239-240:

⁵ Андреева 2004, 244.

միգրանտների շրջանում այդ փուլը տևում է շատ ավելի կարճ, քան տեղում մնացած երիտասարդների դեպքում:

Աղյուսակ 1-ում բերված տվյալներից կարող ենք եզրակացնել, որ 18-29 տարեկան երիտասարդ միգրանտների 14,3%-ը կնոջ/ամուսնու հետ մինչև ամուսնությունը ծանոթ չի եղել կամ ծանոթ է եղել ընդամենը մեկ շաբաթ, և այդ ցուցանիշը մոտ երկուսուկես անգամ ավելի է՝ համեմատած միգրացիայի չմեկնող երիտասարդների հետ (6,3%): Մինչամուսնական շրջանի կարճատևության հետևանքով նրանք միմյանց մասին ունենում են անբավարար տեղեկատվություն, սահմանափակ էմոցիոնալ շփումները, միմյանց լավ չեն ճանաչում և հասկանում: Կարճատև ծանոթ լինելու բացը միգրանտների շրջանում լրացվում է միջնորդությամբ ամուսնանալու երևույթով: Այդ հանգամանքը տարածված է ինչպես Հայաստանում բնակվող և պարբերաբար արտագնա աշխատանքի մեկնող, այնպես էլ դրա հետևանքով Ռուսաստանի Դաշնությունում բնակություն հաստատած երիտասարդների մոտ: Առաջինները տարվա մեծ մասը գտնվում են արտագնա աշխատանքի վայրում, իսկ տեղում հարսնացուի ընտրության հարցում կարևոր դերակատարություն են ունենում ընտանիքի անդամները: Երկրորդ դեպքում Ռուսաստանի Դաշնությունում բնակություն հաստատած հայ երիտասարդները և նրա ընտանիքի անդամները նախապատվությունը տալիս են մենեթնիկ ամուսնություններին և այդ նպատակով վերադառնում են հայրենի բնակավայր: Նրանց որոշ մասը ծնողների, բարեկամների, ընկերների, ծանոթների միջոցով կարճ ժամանակում ծանոթանում և ամուսնանում է, այնուհետև ընտանիքով տեղափոխվում բնակության Ռուսաստանի Դաշնություն: Երկու դեպքում էլ հաճախ թերագնահատվում է մինչամուսնական շրջանի կենսական փորձ ձեռք բերելու նշանակությունը:

Հետազոտության արդյունքներով՝ նման ընտանիքներում հետագայում երբեմն գրանցվել են նաև ամուսնալուծություններ: Որպես ամուսնալուծության պատճառ՝ հարցվողները նման ընտանիքների համար հաճախ նշում էին «կոնֆլիկտները և միմյանց չհասկանալու», «նոր միջավայրին աղջկա չհարմարվելու», «աղջկա և տղայի միջև տարիքային մեծ տարբերության», «Ռուսաստանում տղայի ամուսնալուծված լինելու» հանգամանքները: Միգրանտների շրջանում տարածված են նաև վիրտուալ կապի միջոցով ծանոթությունները: Այդ կապակցությամբ հարցազրույցի մասնակիցներից մեկը նշեց, որ իրենց գյուղում գրանցվել է դեպք, երբ տղան ու աղջիկն ամուսնացել են ընդամենը միմյանց նկարը տեսնելու միջոցով. «ՌԴ-ում բնակվող նախկին համագյուղացու տղայի նկարը ուղարկել են գյուղ, գյուղում նրա հարազատները գտել են «լավ, տնական աղջիկ», նկարը ցույց են տվել աղջկան և ծնողներին, նրանք հավանել և տվել են համա-

ձայնություն, ՌԴ-ից մատանի են ուղարկել, տեղում տղայի և աղջկա հարազատները հավաքվել, նշել են այդ արարողությունը, հետո աղջկան ուղարկել են տղայի մոտ» (տղամարդ, 38 տ., գ, Սարուխան)⁶: Միգրանտների որոշ մասի մոտ էլ դիտարկվում է նաև մինչամուսնական փուլի երկարաձգում՝ պայմանավորված տնտեսական դժվարություններով, բնակարանային կենցաղային անբավարար պայմաններով և ծնողներից ֆինանսական անկախության ձեռքբերումով: Այդ կապակցությամբ հարցվածները հաճախ էին արտահայտում հետևյալ մտքերը. «Արդեն մեկ տարուց ավել նշանված են, բայց տանը պայմաններ չունենք, որ ամուսնացնենք: Տեսնենք այս տարի կարա փող բերի, որ այդ հարցը լուծենք», «Գյուղում մի աղջկա հետ արդեն երկու տարի ընկերություն է անում, ամուսնանալու համար փող բերելու նպատակով է գնացել», «Ընտրած ունի, արդեն 3 տարի գնում է խոպան: Ուզում է իր համար առանձին տուն գնի, որ նոր ամուսնանա»:

Աղյուսակ 1

Միգրանտների և ոչ միգրանտների ծանոթության ժամկետները կնոջ/ամուսնու հետ մինչև ամուսնությունը (%)

	Տարիք	Որքա՞ն ժամանակ եք ծանոթ եղել/հանդիպել Ձեր կնոջ/ամուսնու հետ մինչև ամուսնությունը					
		ծանոթ չեմ եղել կամ ընդամենը մեկ շաբաթ	մեկ շաբաթից մեկ ամիս	2-6 ամիս	7-12 ամիս	1-3 տարի	4 տարի և ավելի
Վերջին 5 տարիների արտագնացություն	18-29	14,3	0,0	0,0	0,0	37,5	0,0
	30-49	28,6	60,0	83,3	75,0	37,5	40,0
	50 և բարձր	57,1	40,0	16,7	25,0	25,0	60,0
	Ընդամենը	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Երբեք չի մեկնել	18-29	6,3	25,8	9,1	8,7	14,3	0,0
	30-49	32,8	25,8	53,0	34,8	36,5	38,7
	50 և բարձր	60,9	48,4	37,9	56,5	49,2	61,3
	Ընդամենը	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

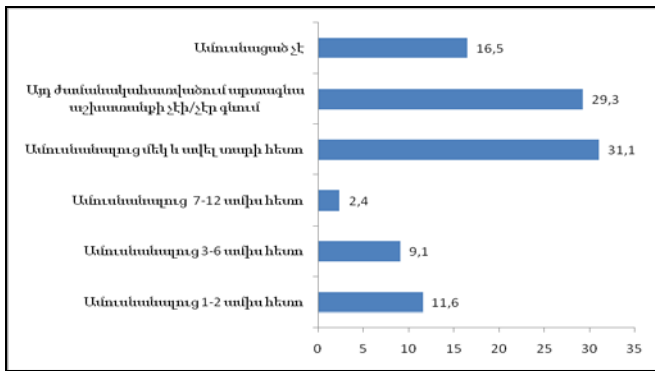
⁶ Գալստյան 2007, Դաշտային ազգագրական նյութեր (այսուհետև՝ ԴԱՆ), Գեղարքունիքի մարզ:

Աշխատանքային միգրանտները և ամուսնության կենսափուլերը

Անդրադառնանք նաև միգրանտների ամուսնության կենսափուլին և նրանց վարքագծին: Ինչպես բոլոր, այնպես էլ աշխատանքային միգրանտների ընտանիքներում կարևոր իրադարձություն է ընտանիքի սկզբնավորումը: Դրանով փոխվում է նրանց սոցիալական կարգավիճակը: Միգրանտները ձեռք են բերում ամուսնու, ծնողի նոր կարգավիճակ և ինքնաբերաբար պետք է ստանձնեն որոշակի պարտականություններ: Մինչդեռ նոր ձևավորված ընտանիքներում, որի ամրության համար շատ կարևոր են համատեղ կյանքը և փոխադարձ հարմարվելը, աշխատանքի բացակայության պատճառով ամուսնությունից անմիջապես հետո նրանք հանրապետությունից մեկնում են աշխատանքային միգրացիայի: Դրանով իսկ նրանց ներընտանեկան ամուսնական (ամուսին և կին), ծնողական (հայր և մայր) և երեխաների դաստիարակության և սոցիալականացման հետ կապված պարտականությունները խաթարվում են: Սահմանափակվում են նաև նրանց ազգակիցների և ընկերների հետ միջընտանեկան դերերը, շփումները և փոխադարձ այցելությունները:

Գծապատկեր 1

Ամուսնանալուց ինչքա՞ն ժամանակ հետո է միգրանտը մեկնել արտագնա աշխատանքի (%)

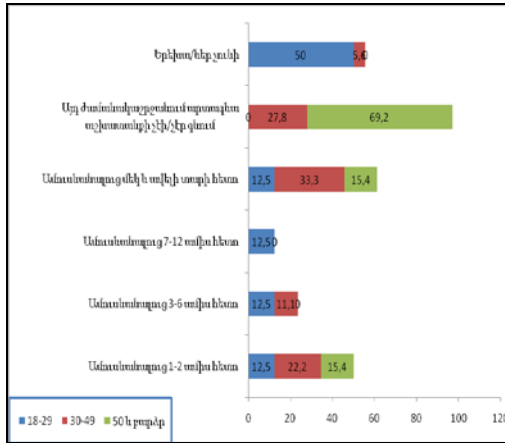

Ըստ գծապատկեր 1-ի՝ միգրանտների 11,6%-ը աշխատանքային միգրացիայի է մեկնել ամուսնանալուց 1-2 ամիս հետո, իսկ 9,1%-ը՝ 3-6 ամիս հետո: Անշուշտ, ամուսնությունից հետո այդպիսի կարճ ժամկետներում ընտանիքից ամուսնու բացակայությունը խաթարում է ամուսինների համատեղ կյանքի ոլիթը և ընտանեկան կյանքին միմյանց հարմարվելու կարողությունները և հմտությունները: Ամուսնությունից կարճ ժամանակ անց աշխատանքային միգրացիայի են մեկնում ոչ միայն երիտասարդները: 2-րդ գծապատկերի տվյալները ցույց են տալիս, որ այդ երևույթը բնորոշ է եղել նաև միգրանտների առաջին (50 տ. և բարձր տարիքի,

15,4%) և երկրորդ (30-49 տ., 22,2%) սերունդներին: Նրանց նույնպես աշխատանքային միգրացիայի են մեկնել ամուսնանալուց 1-2 ամիս անց:

Գծապատկեր 2

Ամուսնությունից հնչքա՞ն ժամանակ հետո է միգրանտը մեկնել արտագնա աշխատանքի՝ ըստ տարիքային կազմի (%)

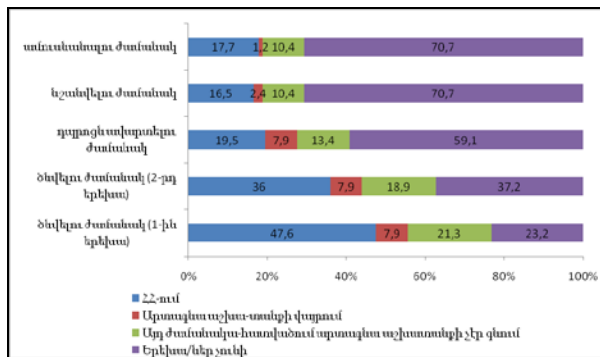
Խորացված հարցազրույցի ընթացքում միգրանտները կամ նրանց ընտանիքի անդամները պատմել են բազմաթիվ դեպքեր, երբ միգրանտը նշանված կամ ամուսնությունից մի քանի օր հետո կամ հղի կնոջը թողած մեկնել է արտագնա աշխատանքի: Ինչպես բոլոր, այնպես էլ միգրանտների ընտանիքներում ամենալարված և հագեցած շրջանը համարվում է երեխայի ծնունդը: Կենսական այս փուլերի ժամանակ տեղի են ունենում ընտանիքի անդամների դերերի զգալի փոփոխություններ, որոշ դերեր վերանում են, և առաջանում նորերը: Եթե ամուսնանալուց հետո ընտանիքում տղամարդը և կինը կատարում են ամուսինների, սոցիալական և սեռական զուգընկերների պարտականություններ, ապա առաջին երեխայի ի հայտ գալուն պես ավելանում է նաև ծնողի, դաստիարակի դերը: Ընտանիքում երեխայի սոցիալականացման գործընթացը տեղի է ունենում ծնողների հետ անմիջական շփումների հիման վրա, և նրանցից յուրաքանչյուրն այդ հարցում կատարում է որոշակի դեր: Ընտանիքի հայրը երեխայի նկատմամբ ոչ միայն ունի դերային պարտականություններ, այլև որոշակի իրավունքներ, իսկ երեխաները՝ հորից որոշակի սոցիալական սպասումներ: Ընտանիքում է ձևավորվում նրանց անհատական արժեքային համակարգը. ներընտանեկան կարգավիճակների և դերերի սոցիալականացումը շարունակական գործընթաց է: Սակայն հետազոտության արդյունքները ցույց են տալիս, որ պարբերաբար բացակայության

հետևանքով միգրանտներն ավելի քիչ դեր են ունենում երեխաների սոցիալականացման գործընթացներում:

Ըստ գծապատկեր 3-ի՝ առաջին կամ երկրորդ երեխայի ծննդյան ընթացքում միգրանտների համապատասխանաբար 7,9%-ը եղել է արտագնա աշխատանքի վայրում՝ բացակայելով ընտանիքի համար նման կարևոր իրադարձությունից: Տեղում չլինելու պատճառով նույնչափ միգրանտներ էլ ականատես չեն եղել երեխաների դպրոցի ավարտական արարողություններին, որը ևս նշանակալից փուլ է: Միգրանտների 2,4%-ը չի մասնակցել նաև զավակների նշանադրությանը, իսկ 1,2%-ը՝ ամուսնությանը: Ընտանիքում տեղի ունեցած կարևոր այդ հարցերն հաճախ «սկայպի» կամ հեռախոսի միջոցով են խորհրդակցել և համաձայնեցրել: Այս դեպքում հայրը, ճիշտ է, տնտեսապես ապահովում և հոգում է ընտանիքի անդամների նյութական խնդիրները, սակայն նշված ցուցանիշները փաստում են, որ ներընտանեկան հարաբերություններում նրանք չեն կարողանում կատարել մի շարք այլ կարևոր պարտականություններ: Երեխաների հասունության կենսափուլում միգրանտների մի մասը նրանց երբեմն տարիներ շարունակ չի տեսնում. «Մենք գյուղում ունենք մարդիկ, որոնց երեխաները ծնվել են այստեղ, բայց նրանք արտագնացության պատճառով տարիներով իրենց երեխաներին, թոռներին չեն տեսել» (կին, 50 տ., գ. Ազատան)⁷:

Գծապատկեր 3

Աշխատանքային միգրանտի գտնվելու վայրը երեխայի ծնվելու, դպրոցը ավարտելու, նշանվելու, ամուսնանալու ժամանակ (%)

Եթե միգրանտ չունեցող ընտանիքներում, երեխաների հասունացմանը զուգընթաց, ծնողների, հատկապես մոր ծանրաբեռնվածությունը նվազում է, և առաջին պլան են մղվում սեփական առողջության պահպան-

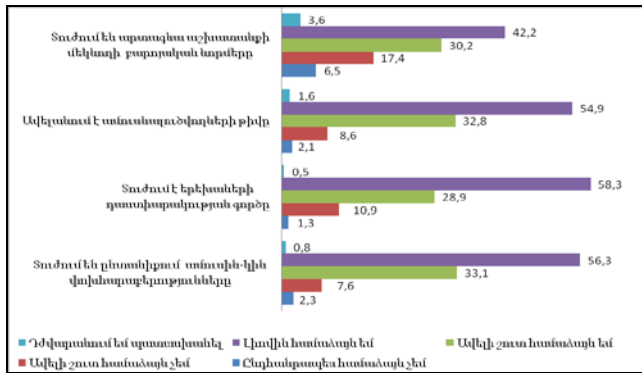
⁷ Գալստյան 2007, ԴԱՆ, Շիրակի մարզ:

ման, ֆիզիկական հոգաճության խնդիրները, ապա միգրանտ ունեցողներում ողջ ծանրաբեռնվածությունը շարունակում է մնալ կնոջ ուսերին:

Այսպիսով, միգրանտների մի մասի շրջանում ընտանիքի ձևավորման կենսափուլերի ոչ կանոնավոր ընթացքն իր բացասական ազդեցությունն է թողնում ընտանիքի և ներընտանեկան հարաբերությունների վրա:

Գծապատկեր 4

Աշխատանքային միգրացիայի բացասական ազդեցության վերաբերյալ դիրքորոշումները

Հարցվածների 89.4%-ը համամիտ է, որ միգրացիայի հետևանքով այդ ընտանիքներում տուժում են ամուսին-կին հարաբերությունները, 87.7%-ը՝ ավելանում է ամուսնալուծվողների թիվը, 87,2%-ը՝ տուժում է երեխաների դաստիարակության գործը, 87,2%-ը՝ ավելանում է չամուսնացողների թիվը, 72.4%-ը՝ տուժում են արտագնա աշխատանքի մեկնողի բարոյական նորմերը (գծապատկեր 4): Կապված այս միգրացիայի հետ՝ համայնքներում ավելացել է ամուսնալուծված, լքված ընտանիքների թիվը: Ըստ ազգային վիճակագրական ծառայության 2019 թ. հունվարի 1-ի տվյալների՝ Հայաստանում ամուսնությունների թիվը կազմել է 14 822 մարդ, իսկ ամուսնալուծություններինը՝ 3820 մարդ (25.8%), ընդ որում՝ դրա մի մասը կապված է աշխատանքային միգրացիայի հետ, և այդ մասին են փաստում նաև այն մարզերի տվյալները, որոնք ունեն այդ գործընթացին մասնակցության բարձր ցուցանիշներ: Այսպես, 2019 թ. հունվարի 1-ի դրությամբ Լոռիում գրանցվել են 960 ամուսնություն և 421 ամուսնալուծություն, Շիրակում՝ համապատասխանաբար 938 և 248⁸: Ըստ հետազոտության արդյունքների՝ միգրանտ ամուսնալուծվածների թիվը կազմել է 1.2%: Իրական-

⁸ Հայաստանի ժողովրդագրական ժողովածու 2019, 113-115, <http://www.armstat.am/am/?nid=82&id=1847> (07.02.2019):

նում այդ թիվը կարող է ավելի բարձր լինել, քանի որ հատկապես այն ընտանիքներում, որտեղ առկա են երեխաներ, ելնելով հասարակական կարծիքի ազդեցությունից, ամուսնալուծությունների մի մասը դեռևս պաշտոնապես գրանցում չի ստանում:

Աշխատանքային միգրանտներին բնորոշ է նաև «կիսված ընտանիքներ» ունենալու երևույթը, քանի որ տան տղամարդը արտագնա աշխատանքի վայրում է, իսկ կինը երեխաների կամ երեխաները տատիկի ու պապիկի հետ ապրում են հայրենիքում⁹: Հարցազրույցների ժամանակ գրանցվել են բազմաթիվ դեպքեր, երբ ընտանիքներում «կիսվում են» նաև երեխաները՝ հայտնվելով սահմանի տարբեր կողմերում: Հատկապես տեղում՝ հարազատների մոտ, մնում են փոքր երեխաները և աղջիկները:

Եզրակացություններ

Այսպիսով, միգրանտ ունեցող ընտանիքների ձևավորման կենսափուլերի որոշ առանձնահատկություններ ներընտանեկան հարաբերություններում հանգեցնում են սոցիալ-հոգեբանական մի շարք լուրջ խնդիրների: Հետազոտության արդյունքներով աշխատանքային միգրացիան հաճախ վերածվում է արտագաղթի, որի հետևանքով ընտանիքից երբեմն հեռանում են բոլոր երեխաները, իսկ ծնողները մնում են մենակ: Այդ ընտանիքները վերածվում են «դատարկ բույնի», և ընտանիքի կենսական ավարտական այդ աստիճանը նման է առաջինին այն առումով, որ զույգերը կրկին մենակ են մնում: Սակայն այս երկու աստիճաններում կյանքի բովանդակությունը որակապես տարբերվում է, քանի որ ծերության տարիներին նրանք անմիջական և կապի տարբեր միջոցներով շփվում են երեխաների հետ, ստանում են նաև ֆինանսական աջակցություն: Հայաստանի թե՛ քաղաքային և թե՛ գյուղական բնակավայրերում արտագաղթի հետևանքով աճում է «դատարկ բույնի» նմանվող ընտանիքների թիվը: Սա, ըստ էության, հանրապետության առջև ծառայած լուրջ սոցիալ-ժողովրդագրական խնդիր է:

Գրականություն

Գալստյան Մ. 2012, Աշխատանքային միգրացիան և ընտանիքի փոխակերպումները հետխորհրդային Հայաստանում, Լրաբեր հասարակական գիտությունների, N 2-3, էջ 254-265:

⁹ Գալստյան 2012, 263:

- Գալստյան Մ. 2007, Դաշտային ազգագրական նյութեր (այսուհետև՝ ԴԱՆ), Գեղարքունիքի մարզ:
- Գալստյան Մ. 2007, ԴԱՆ, Շիրակի մարզ:
- Կրավչենկո Ա. 2004, Սոցիոլոգիա, Երևան, «Ձանգակ-97», 392 էջ:
- Հայաստանի ժողովրդագրական ժողովածու 2019, [http://www.armstat.am/am/?nid=82&id=1847\(07.02.2019\)](http://www.armstat.am/am/?nid=82&id=1847(07.02.2019)):
- Միգրացիան և զարգացումը. Հայաստանում առկա իրավիճակի ուսումնասիրության 2009, http://employment.am/up/attach/attach_arm10.pdf (03.11. 2017):
- Андреева Т.В. 2004, Семейная психология, СПб., «Речь», 244 с.
- Гурко Т.А. 2016, Теоретические подходы к изучению семьи, Москва, «Институт социологии РАН», 210 с.

ԸՆՏԱՆԻՔԻ ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿՆԴԻՐՆԵՐԸ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՄԻԳՐԱՆՏՆԵՐԻ ՇՐՋԱՆՈՒՄ

Միհրան Գալստյան

Աշխատանքային միգրացիայի հետևանքով Հայաստանում լայն տարածում է ստացել «հեռավորության վրա ձևավորված» ընտանիքների մոդելը. ընտանիքի գլխավորը և նաև որոշ անդամներ տարվա մի մասը գտնվում են հանրապետությունից դուրս, իսկ մյուս մասը՝ տեղում: Էթնոսոցիոլոգիական հետազոտության համաձայն՝ աշխատանքային միգրացիայի պատճառով խաթարվում են ընտանիքի ձևավորման կարևոր կենսափուլերը. երիտասարդ միգրանտների մինչամուսնական փուլի կտրուկ նվազեցումը կամ անհարկի ուշացումը, ամուսնանալուց ընդամենը 1-2 ամիս հետո արտագնա աշխատանքի մեկնելը, առաջին կամ երկրորդ երեխայի ծննդյան ընթացքում արտագնա աշխատանքի վայրում գտնվելը, երբեմն նաև երեխաների նշանադրությանը և ամուսնությանը չմասնակցելը բացասական ազդեցություն են թողնում ընտանիքի ամրության վրա: Այդ բոլորը հանգեցրել է նրան, որ, հանրապետության միջին ցուցանիշների հետ համեմատած, միգրանտների շրջանում բարձր տոկոս է կազմում ամուսնալուծված, լքված ընտանիքների թիվը: Միգրացիայի հետևանքով հեռացել են երիտասարդները, իսկ ծնողները մնացել են մենակ, հետևաբար Հայաստանում շատացել է «դատարկ բույնի» նմանվող ընտանիքների թիվը:

Բանալի բառեր՝ աշխատանքային միգրացիա, ընտանիքի կենսափուլ, մենեթնիկ ամուսնություն, կարգավիճակային և դերային փոփոխություն, ներընտանեկան հարաբերություն, ամուսնալուծություն, կիսված ընտանիք:

ПРОБЛЕМЫ СТАБИЛЬНОСТИ СЕМЬИ СРЕДИ ТРУДОВЫХ МИГРАНТОВ

Мигран Галстян

Вследствие трудовой миграции в Армении широкое распространение получила модель «семьи на расстоянии», когда глава дома и/или несколько членов семьи длительное время находятся вне республики. Согласно этносоциологическому исследованию, в результате трудовой миграции происходит нарушение важных циклов создания семьи: неоправданное продление добрачного периода у молодых мигрантов, выезд из страны с целью заработка спустя один-два месяца после женитьбы, отсутствие главы семьи при рождении первого или второго ребенка, на церемониях обручения и бракосочетания детей – все это негативно сказывается на стабильности семьи. В итоге процент разведенных и брошенных семей среди мигрантов выше, чем в среднем по стране. Поскольку молодое поколение вынужденно покидает семью, родители остаются одни, и растет число семей, похожих на «пустое гнездо».

Ключевые слова – трудовая миграция, стадия семейной жизни, моноэтнический брак, статус и изменение ролей, внутрисемейные отношения, развод, разделенная семья.

THE PROBLEMS OF FAMILY SUSTAINABILITY AMONG MIGRANT WORKERS

Mihran Galstyan

As a result of labor migration, the model of families formed on distance has been widely used in Armenia: the head of the family and some of the members are outside of the country some part of the year and the other part remain in place. According to the ethnosociological survey, labor migration has affected the family formation stages. A dramatic decrease in the pre-marriage stage of the young migrants or an unnecessary delay, leaving to find a job only one or two months after marriage, problems with finding a job at the birthplace after the birth of the first or second child, and sometimes not being present at the ceremony of the engagement or marriage has also negative impact on family strength. All of this has led to the fact that the percentage of divorced and abandoned families among migrants is higher than the national average. As a result of migration, young people left the country, and their parents remained alone because of which the number of families with “empty nest” in Armenia has increased.

Key words – labor migration, family life stage, monoethnic marriage, status and role change, family relationship, value, norm, socialization, divorce, divided family.